

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ФЕШН-ПРОЕКТІВ НА ОСНОВІ МОДЕЛІ ЗБАЛАНСОВАНОГО ТРИКУТНИКА ЕФЕКТИВНОСТІ

Охарактеризовано роль оцінки дизайн-проектів в управлінні ефективністю процесів створення і просування моделей сучасного одягу на ринок індустрії моди. Показано, що знаходження оптимального балансу між художньо-естетичними, соціальними та утилітарними факторами сприяє підвищенню ефективності проектування колекції. Запропоновано підхід і методика оцінки результатів дизайн-проекту, заснованих на застосуванні моделі збалансованого трикутника ефективності. Продемонстровано адаптивність методики до різних вимог і умов оцінки. Описано особливості застосування методики для випадків оцінки моделей в умовах демонстрації їх з метою просування на ринок індустрії моди, а також для деталізованої оцінки у процесі порівняльного аналізу і атестації методів художнього проектування одягу.

Ключові слова: оцінка результатів дизайн-проекту, оптимальний баланс художньо-естетичних, соціальних та утилітарних факторів, збалансований трикутник ефективності.

Охарактеризована роль оценки дизайн-проектов в управлении эффективностью процессов создания и продвижения моделей современной одежды на рынок индустрии моды. Показано, что нахождение оптимального баланса между художественно-эстетическими, социальными и утилитарными факторами способствует повышению эффективности проектирования коллекции. Предложены подход и методика оценки результатов дизайн-проекта, основанные на применении модели сбалансированного треугольника эффективности. Продемонстрирована адаптивность методики к разным требованиям и условиям оценки. Описаны особенности применения методики для случаев оценки моделей в условиях демонстрации их с целью продвижения на рынок индустрии моды, а также для детализированной оценки в процессе сравнительного анализа и аттестации методов художественного проектирования одежды.

Ключевые слова: оценка результатов дизайн-проекта, оптимальный баланс художественно-эстетических, социальных и утилитарных факторов, сбалансированный треугольник эффективности.

The paper discusses a role of design-projects evaluation for effectiveness control of modern clothes creation and provision to the market of fashion industry. It was shown, that finding of optimal balance between art-aesthetic, social and utilitarian factors contributes to enhancement effectiveness of clothes models designing. The approach and technique of designing results assessment were presented based on a model of a balanced triangle of effectiveness. An adaptability of assessment method to different

requirements and conditions was demonstrated. The features of application of assessment method were described for situation when models of collection demonstrated on podium for buyers and for case when the comparison or certification of fashion-design technique is conducted.

Key words: evaluation of design-project results, optimum balance of art-aesthetic, social and utilitarian factors, balanced triangle of effectiveness.

У сучасних умовах мода перетворилася в багатомільйонний сектор економіки, що розвивається швидкими темпами, випереджаючи інші галузі. Мода є рушієм розвитку фешн-дизайну, а фешн-дизайнери грають у формуванні моди вирішальну роль. У процесі побудови нових дизайнерських рішень вони генерують або транслюють ідеї з різних сфер сучасного та минулого життя у сферу проектування сучасного одягу.

Індустрія масового споживання призвела до девальвації моральних і етичних норм. У постіндустріальному суспільстві протест проти масовості виражається у зародженні тенденцій індивідуалізації, відродженні національних традицій і підвищенні інтересу до пошуку ідей сучасності у історичних та культурних цінностях. Прискорення темпу життя і посилення конкуренції у інформаційному суспільстві помітно впливають на ринок модного одягу. Під впливом тенденцій прискорення споживання та індивідуалізації з'являються підприємства нового типу, які незалежні від інерційності масового виробництва, відбувається диверсифікованість фешн-бізнесу, реінжиніринг бізнес-процесів, розширюються дизайнерські «зони участі» у повному циклі створення та просування на ринок фешн-продуктів [4; 9].

Для підвищення ефективності та зниження ризиків інвестицій учасники індустрії моди прагнуть передбачити потреби фешн-ринку, щоб встигнути створити і матеріалізувати їх у нових виробках у початку формування масового попиту. В умовах підвищеної конкуренції та пришвидшення частоти розробки нових колекцій зниження показників дизайнерських рішень і якості виготовлення моделей стають критичними для бізнесу. Захист від фінансових ризиків вимагає нових підходів до управління бізнес-процесами. Це стимулює розвиток методів управління ефективністю дизайн-проектів.

Сучасний підхід до управління ефективністю проектів припускає наявність таких компонентів:

- критеріїв якості та еталонних показників, що характеризують бажані результати процесів;
- методики оцінки поточних параметрів процесів на всіх етапах життєвого циклу фешн-продукту;
- методів та інструментів впливу на характеристики процесу проектування.

На основі цих ключових компонентів реалізується моніторинг параметрів проекту для визначення «помилки регулювання» – різниці між поточними та заданими значеннями параметрів процесу; у залежності від величини відхилення параметрів від заданих значень на процесі здійснюється регулюючий вплив. Таким чином, методика оцінки результатів фешн-проекту має вирішальне значення для підвищення ефективності процесів створення та просування моделей сучасного одягу на ринок індустрії моди.

Стає очевидною потреба у методиці оцінки результатів дизайн-проекту, яка забезпечить ефективно управління проектуванням сучасного одягу. Однак на даному етапі розвитку теорії і практики художнього проектування костюму не існує загальноприйнятої методики оцінки, у якій всебічно враховуються ключові показники результатів проектування колекцій сучасного одягу, як того вимагає ринок індустрії моди.

Проблема побудови такої методики полягає в тому, що для реалістичної оцінки дизайн-проекту необхідно враховувати суперечливі вимоги, поставлені до костюма художньо-естетичними, утилітарними й соціальними факторами [6, с. 82].

Знайдення оптимального балансу між трьома групами вимог різної природи ставить задачу, що актуальна для подальшого розвитку теорії та практики художнього проектування костюма. Тому методика оцінки повинна будуватися з урахуванням ступеня збалансованості основних параметрів, що характеризують результати фешн-проектів.

Інша актуальна проблема полягає в тому, що для практичного застосування методика оцінки повинна мати можливість гнучкої адаптації до різних рівнів та умов оцінки.

Для оцінки моделей колекції на подіумі методика повинна бути легкою у застосуванні та давати результати, які наочно й однозначно сприйматимуться всіма учасниками оцінки. Однак оцінка значень великої кількості різноманітних індикаторів вимагає експертних знань у різних сферах, що не сумісно з умовами показу.

Порівняльна оцінка систем і методів художнього проектування одягу, а також атестація нових методів, які постійно виникають у ході розвитку теорії й практики дизайну костюма, може бути проведена на підставі оцінки результатів дизайн-проекту на детальному рівні, що вимагає розширеного розгляду результатів проектування. Прийомів і параметрів оцінки моделей на подіумі в цьому випадку недостатньо.

Шлях вирішення поставлених проблем бачиться у пошуку підходу до оцінки на основі моделі обробки інформації, що охоплює всі групи параметрів різної природи та відображає ступінь їхньої збалансованості. Така модель повинна мати здатність гнучко адаптуватися до рівня оцінки, а також забезпечувати рейтингову, бальну, багатокомпонентну та інтегральну форми оцінки, які проводяться на основі комплексу суб'єктивних та об'єктивних критеріїв.

Метою роботи є пошук методики всебічної оцінки результатів фешн-проекту з урахуванням ступеня збалансованості між художньо-естетичними, утилітарними й соціальними групами параметрів, функціональність якої дозволить використати її як для оцінки моделей колекції в умовах демонстрації, так і для порівняльного аналізу методів художнього проектування одягу.

Об'єкт дослідження – процес художнього проектування сучасного одягу. Предмет дослідження – пошук методики оцінки та моделі управління балансом ключових параметрів дизайн-проекту. Оскільки об'єкт і предмет тісно взаємозв'язані з феноменом моди, вивченню та аналізу якої присвячено безліч праць, у ході вирішення поставлених проблем доцільно використати деякі результати уявлень про моду та концепцій формування її тенденцій.

Аналіз поточного рівня вирішення проблеми. Як було зазначено вище, мода є рушієм фешн-дизайну. Всі елементи моди пов'язані зі структурою пануючих у суспільстві цінностей, норм, ідеалів, традицій, ритуалів і культурних сенсів, тому критерії оцінки дизайн-проектів повинні базуватися на уявленнях про моду та її тенденціях.

У роботах [11–13] надано аналіз основних напрямів дослідження – феномену моди. Стосовно А. В. Лебсак-Клейманс, розвиток теоретичних відомостей про моду традиційно відбувається в рамках трьох основних напрямків – економічно-технологічного, мистецтвознавчого та соціологічного. Економічний підхід розглядає моду як індустрію. Дослідження моди, її динаміки в рамках суспільно-гуманітарних наук представлено широким спектром концепцій про причини й рушійні сили змін моди [1; 4]. Найбільш системний методологічний підхід до моди як соціального об'єкта представлено у рамках соціологічної науки [16].

На відміну від феномену моди, вивченню й аналізу результатів дизайн-проектів приділяється мало уваги. Естетичні властивості, сформовані у процесі створення нової моделі, посідають за значимістю для споживачів одне з перших місць у загальній системі якості одягу (незважаючи на те, що індивідуальні потреби людей дуже різноманітні). Однак критерії оцінки естетичних властивостей виробів дотепер розроблені недостатньо й кількісно невимірні [6, с. 97].

Першими підходами до вироблення критеріїв естетичної оцінки одягу є праці Е. Б. Коблякової [10], яка виявила показники естетичних властивостей одягу, і Ф. М. Пармона [15], який запропонував оцінювати їх на основі попередньо побудованого еталонного ряду зразків одягу вітчизняного й закордонного виробництва із градацією оцінки: кращі, гарні, задовільні й погані.

У праці [3] розглянуто підхід до комплексної оцінки результатів дизайн-проектів. Показано, що дизайн-проект є складною комбінацією процесів, заснованих на естетичній творчості й образному мисленні. Тому оцінка дизайн-проектів повинна проводитися за рядом критеріїв, що відображають комплексний характер діяльності.

Раніше автором у праці [6, с. 87–91] було описано модель вирішення проблем дизайну на основі раціонального балансу між художньо-естетичними, утилітарними й соціальними факторами. Результати пошуку компромісу між факторами впливу на ефективність дизайн-процесу у роботі інтерпретовані на основі моделі збалансованого трикутника ефективності. У статті автора «Інновації у фешн-дизайні: оцінка, управління, ефективність» [2], яка присвячена аналізу особливостей взаємозв'язку феномену моди та інновацій дизайнерських рішень сучасного одягу, для оцінки ефективності результатів впровадження інновацій у процесі проектування також було використано модель збалансованого трикутника ефективності. Оскільки інновації у фешн-дизайні є ключовою характеристикою дизайн-проекту, результати використання моделі збалансованого трикутника ефективності для оцінки інноваційності, то доцільним є поширення їх на оцінку дизайн-проекту узагалі. Дана робота базується на результатах цих двох робіт.

Практика оцінки колекції одягу нині заснована на її демонстрації, в ході якої розроблені вироби оцінюються за художньо-естетичними, технологічними та утилітарними якостями. Оцінка проводиться на підставі як суб'єктивних, так і об'єктивних критеріїв. На даний час у практиці художнього проектування не існує стандартизованої або принаймні загальноприйнятої методології, що дозволяє звести оцінки різних властивостей у загальну картину та всебічно охарактеризувати модель.

Дизайн є багатодисциплінарною діяльністю, яка базується на об'єднаному фундаменті гуманітарних і технічних наук. Раніше було показано, що розвиток теоретичних відомостей про моду традиційно відбувається в рамках економічного, мистецтвознавчого та суспільно-гуманітарного (соціологічного) підходів. Найбільш повна картина досягається шляхом комбінування усіх підходів до аналізу феномену моди. За аналогією з концепцією представлення моди дизайн-проекти сучасного одягу можна охарактеризувати на основі балансу художньо-естетичних, утилітарних і соціальних факторів.

Кожна група факторів, які характеризують різні сторони дизайн-процесу, може бути представлена відповідними індикаторами.

Група індикаторів соціальних факторів:

- ступінь престижності;
- ступінь відповідності особливостям соціальної групи (субкультури);
- ступінь індивідуалізації образу.

Група художньо-естетичних факторів:

- ступінь художньої виразності;
- цілісність композиційного рішення;
- інноваційність композиційного рішення;
- відповідність тенденціям моди.

Група індикаторів утилітарних факторів:

- вартість;
- технологічність;
- якість конструктивної посадки виробів;
- екологічність, захисно-гігієнічні властивості.

У моделі збалансованого трикутника (див. Рис. 1) передбачається, що оптимальний результат проекту досягається, коли соціальні, утилітарні й художньо-естетичні фактори приймають оптимальне значення, є збалансованими між собою.

Вершини збалансованого трикутника утворені крапками на трьох осях – вісі естетичних факторів, вісі утилітарних факторів та вісі соціальних факторів. На кожній з осей відкладаються значення сумарної оцінки індикаторів певної групи у спеціальних одиницях виміру. Рівносторонній трикутник відповідає значенням збалансованих показників дизайн-процесу. Для наочності оцінки факторів вони відображаються у моделі у вигляді кіл Ейлера, які вписуються у трикутник. Діаметр кіл пропорційний сукупній оцінці значень індикаторів, з яких складається оцінка даного фактора. Діаметр відображає ступінь впливу фактора на розподіл у загальному балансі.

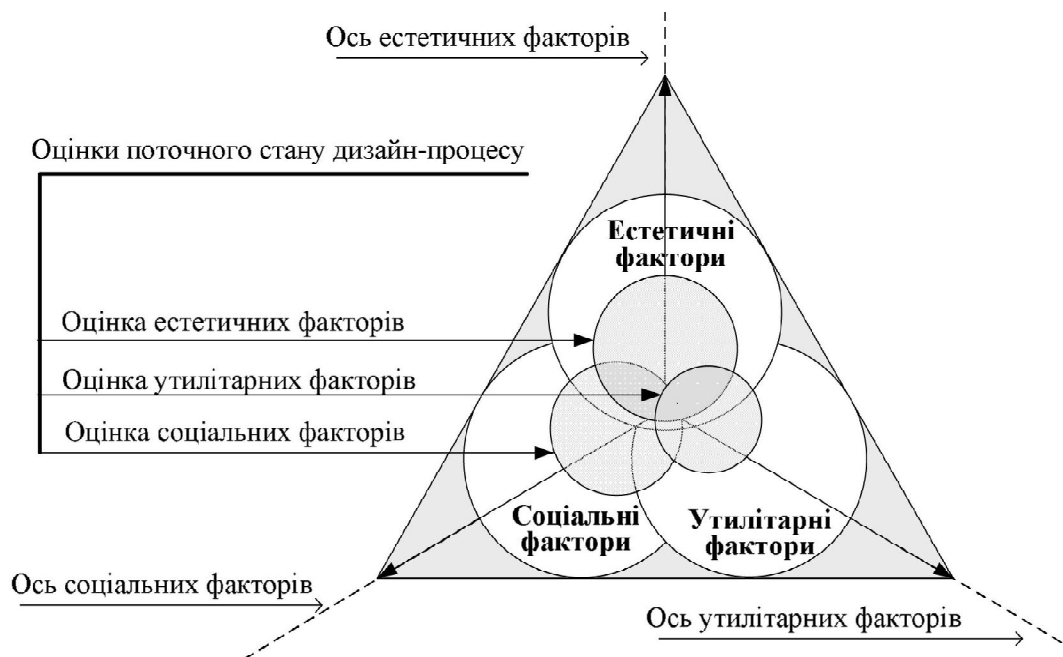

Рис 1. Наочне відображення оцінки дизайн-процесу у формі збалансованого трикутника ефективності

Оцінка дизайн-проектів може здійснюватися на різних рівнях деталізації у залежності від мети, з якою реалізується оцінка. Оперативний рівень оцінки використовується у процесі демонстрації моделей колекцій, що призначені для просування на фешн-ринок. На цьому рівні застосовується бальна або рейтингова форма оцінки з використанням переважно суб'єктивних критеріїв. Діаграму оцінки зображати немає необхідності, образ трикутника та дисбаланс оцінки внаслідок його простоти може бути відтворений у свідомості експерта. Дисбаланс оцінки дозволяє сформулювати зауваження до моделей колекції та оперативно усунути недоліки відповідним способом.

У випадку, коли порівняльному аналізу або атестації піддаються методи художнього проектування одягу, використовується комплексна оцінка кожного з факторів трикутника ефективності.

Методику комплексної оцінки моделей колекції подано у працях [5; 7; 8]. Для комплексної оцінки стану процесу запропоновано багатокomпонентну модель, що всебічно описує як сам процес, так і його результати. Компонентна модель дозволяє охарактеризувати процес за допомогою основних параметрів, що впливають на ефективність кожної стадії процесу розробки моделей. Як еталонна модель використовується модель ідеалізованого процесу, який описує розробку колекції, що складається з моделей-аналогів.

На фоні діаграми збалансованого трикутника, побудованої для оцінки ідеалізованої моделі, відображається оцінка дизайн-проекту, алгоритм проектування якого підлягає аналізу. Порівнюючи модулі ідеалізованої та поточної оцінок, можна візуально

визначити «помилки регулювання процесу». Дана інтерпретація наочно демонструє, які параметри дизайн-проекту найбільше відстають від ідеалізованих, які фактори створюють ефект «пляшкового горлечка», який із напрямів найбільш ефективний для виправлення недоліків.

У даній роботі запропоновано методику оцінки результатів дизайн-проектів з урахуванням художньо-естетичних, соціальних та утилітарних факторів. Проаналізовано можливість використання моделі збалансованого трикутника ефективності для наочного відображення комплексу характеристик оцінки та усунення «пляшкового горлечка» процесів проектування. Практична цінність результатів роботи полягає у можливості достовірної оцінки як для моделей колекції в умовах демонстрації, так і для порівняльного аналізу методів художнього проектування одягу. Методика оцінки надана в узагальненому вигляді без опису особливостей бальної оцінки індикаторів, які формують групу кожного із трьох факторів. Перспективи подальшої розробки методики оцінки дизайн-проекту полягають у визначенні деталізованих алгоритмів оцінки індикаторів груп і вагових коефіцієнтів, які відображають зміну впливу факторів на оцінку залежно від призначення колекції. Наступним перспективним етапом розвитку теми може стати інтеграція результатів поточної оцінки з системами автоматизації художнього проектування одягу на кожному з етапів життєвого циклу моделей.

Література:

1. Барт Р. Система моды. Статьи по семиотике культуры / Р. Барт. – Москва : Изд-во Сабашиниковых, 2003. – С. 52.
2. Гардабхадзе І. А. Інновації у фешн-дизайні: оцінка, управління, ефективність / І. А. Гардабхадзе // Вісник ХДАДМ. – 2014. – № 6. – С. 16–19.
3. Гардабхадзе І. А. Комплексна оцінка ефективності процесу проектування одягу на основі багатокомпонентної моделі / І. А. Гардабхадзе // Вісник КНУКІМ. Серія «Мистецтвознавство». – 2009. – Вип. 20. – С. 33–43.
4. Гардабхадзе І. А. Сучасні тенденції у дизайні одягу та їх відображення в освітньому процесі / І. А. Гардабхадзе, Т. Ф. Кротова // Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство». – Київ, 2010. – Вип. 23. – С. 39–46.
5. Гардабхадзе І. А. Аналіз факторів підвищення ефективності процесів створення сучасного одягу / І. А. Гардабхадзе // «Вісник» КНУТД № 6. – 2009. – С. 119–123.
6. Гардабхадзе І. А. Дизайн-проекування. Сучасний одяг: науковий підхід до вирішення проблем дизайну [Рекомендовано МОН України як навчальний посібник з курсу «Дизайн-проекування»] / І. А. Гардабхадзе. – Київ : «Издательский дом Виниченко», 2013. – 275 с.
7. Гардабхадзе І. А. Комплексна оцінка ефективності процесу проектування одягу на основі багатокомпонентної моделі / І. А. Гардабхадзе // «Вісник» КНУКІМ : Серія «Мистецтвознавство». – № 20. – 2009. – С. 33–43.
8. Гардабхадзе І. А. Особливості системного підходу до проектування сучасного одягу на основі поетапного управління ефективністю процесів розробки / І. А. Гардабхадзе // «Вісник» КНУКІМ : Серія «Мистецтвознавство». – № 22. – Київ, 2010. – С. 25–42.
9. Захарова М. Fast Fashion в современной модной индустрии / М. Захарова // Модный Magazine. – 2007 – № 9. – С. 90–93.
10. Конструирование одежды с элементами САПР / Ред. Е. Б. Коблякова. – [4-е изд., перераб. и доп.] – Москва : Лёгпромбытгиздат, 1988. – 462 с.
11. Лебсак-Клейманс А. В. Долгосрочное прогнозирование модных тенденций на основе моделей социальных изменений / А. В. Лебсак-Клейманс // Поиск : Политика. Обществоведение. Искусство. Социология. Культура. – 2009. – № 4 (26). – С. 96–106.
12. Лебсак-Клейманс А. В. Долгосрочное прогнозирование моды на основании социологической модели циклических

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ФЕШН-ПРОЕКТІВ НА ОСНОВІ
МОДЕЛІ ЗБАЛАНСОВАНОГО ТРИКУТНИКА ЕФЕКТИВНОСТІ

изменений / А. В. Лебсак-Клейманс // Вестник Российского университета дружбы народов. – 2010. – № 3. – С. 24–34. **13.** Лебсак-Клейманс А. В. Обзор основных подходов к долгосрочному прогнозированию динамики моды и индустриальному прогнозу, на основании опыта ведущих мировых аналитических агентств / А. В. Лебсак-Клейманс // Поиск : Политика. Обществоведение. Искусство. Социология. Культура. – 2010. – № 2 (26). С. 41–50. **14.** Лотман Ю. М. Культура и взрыв / Ю. М. Лотман. – Москва : Гнозис: Изд. группа «Прогресс». – 1992. – С. 125–126. **15.** Пармон Ф. М. Композиция костюма. Одежда, обувь, аксессуары / Ф. М. Пармон. – Москва : Легпромбытиздат, 1997. – 318 с. **16.** Ятина Л. И. Мода глазами социолога: результаты эмпирического исследования / Л. И. Ятина // Журнал социологии и социальной антропологии. 1998. – Т. I, № 2. – С. 120–131.